

De Lepelaar, een nieuwe broedvogel in Noordwijk

Hein Verkade

Sinds de jaren zeventig wordt ieder jaar het aantal bewoonde nesten van de kolonie Blauwe Reigers op landgoed Offem geteld. Deze kolonie heeft het moeilijk en wordt langzamerhand steeds kleiner. Begin jaren negentig broedden er nog meer dan 40 paren. Geleidelijk is dit aantal afgenomen tot minder dan tien paar in de afgelopen periode. Hierdoor blijven er ieder jaar wel een paar nesten onbewoond. Daar maken andere soorten dan weer gebruik van. Zo hebben er inmiddels Buizerds en Nijlganzen op gebroed. Vermoedelijk heeft enkele jaren geleden zelfs een Boommarter zo'n nest gebruikt als slaappleaats.

Soms waaien oude nesten uit de bomen tijdens een winterstorm. Afgelopen winter ontbraken die, waardoor er weer nesten ongebruikt in de boomtoppen achterbleven. Dit voorjaar werden maar drie van de vijf nog aanwezige nesten door Blauwe Reigers bewoond.

Groot was de verrassing, toen er op 7 april een witte kop boven een nestrand uitstak. Zó wit dat het geen Blauwe Reiger of Nijlgans kon zijn. Toen ik iets dichterbij kwam, vlogen er twee Lepelaars van het nest op. Zij bleven cirkelen boven het bos. Daarna op een veilige afstand gekeken en ja hoor zij keerden terug. Even later volgde een paring, dat wordt serieus.....

Een week later zit een van de vogels vast op het nest, waarschijnlijk op eieren.

Lepelaars doen het tegenwoordig goed in Nederland. Na een dieptepunt in de jaren zeventig, met krap 200 broedparen, kroop de soort uit het dal en groeide tot boven de 2500 paar in 2018. Voor het dieptepunt broedde de Lepelaar in een aantal flinke kolonies in het westen van het land, zoals in het Naardermeer, het Zwanenwater en iets later de Oostvaardersplassen. De enige kolonie op een Waddeneiland bevond zich toen op Texel. De Lepelaar deelde in de malaise waarin veel watervogels terecht waren gekomen. Door watervervuiling, jacht en problemen in de wintergebieden liepen hun aantallen gestaag achteruit. Daar kwam nog een probleem bij. Alle Lepelaars broedden toen op de grond en in het riet. Vrees voor grondpredatoren was er nauwelijks. De komst van de Vos bracht daar verandering in. De populaties op het vasteland verdwenen geleidelijk. Dit werd nog versterkt door de extreme droogte in 1996. De Lepelaars ontdekten dat vossen op de Waddeneilanden ontbraken. Langzamerhand werd het ene na het andere eiland gekoloniseerd en namen de aantallen weer toe. De inmiddels verbeterde waterkwaliteit droeg daar zeker zijn steentje aan bij. Op een gegeven moment raakten de eilanden vol en zochten de Lepelaars naar nieuwe vestigingsmogelijkheden. Deze vonden zij in bestaande reigerkolonies op het vasteland.

Het aantal Blauwe Reigers neemt al jaren gestaag af en er blijven jaarlijks nesten onbezet. Bijkomend voordeel is dat deze vooral hoog in de bomen zitten, waardoor de Vos geen bedreiging is.

De eerste plek waar dit gebeurde was, in 2004 langs de Liede bij Haarlem. Het broedsucces bleek erg hoog en deze Lepelaarkolonie telt inmiddels 25 nesten. Zeven jaar later gebeurde hetzelfde in de reigerkolonie bij Huys te Warmont. In dit licht is de vestiging op Offem dus verklaarbaar, maar niettemin verrassend.

Op zich is deze ontwikkeling niet echt nieuw. In de Zeventiende Eeuw was er sprake van grote gemengde kolonies van watervogels in Holland. Zo broedden er op het eiland Schollevaar, in een moerasgebied tussen Rotterdam en Gouda, Aalscholwers, Blauwe Reigers, Lepelaars en Kwakken gebroederlijk naast elkaar. De omwonenden oogstten flink in deze kolonies. Hierdoor zijn er aardig wat gegevens over bewaard gebleven.

Het is vier weken later. We zijn op vakantie geweest in Oostenrijk. Na onze terugkomst op 20 mei natuurlijk richting Offem.

De takken rond het nest zijn ruim bescheten en er liggen zeker drie lege witte eischalen op de grond. Dat ziet er goed uit. Maar op en rond het nest is het stil.....een paar uur later nog steeds, Rond zonsondergang is er volop leven op de nabijgelegen reigerneesten, maar Lepelaars zijn in geen velden of wegen te bekennen.....

Waarschijnlijk is het nest verlaten, Het is gissen wat er is gebeurd.

De gevaren liggen om de hoek. Op zo'n dertig meter afstand broedt een Havik en, zoals eerder genoemd, de Boommarter is ook in de reigerkolonie gesignaleerd. Beide soorten zijn niet vies van een jong lepelaartje. Maar het broedsel kan ook om andere redenen zijn mislukt. De vogels startten erg laat in het seizoen, een aanwijzing dat het jonge onervaren broedvogels zijn. De kans dat het dan op een of andere manier niet lukt, is groter dan bij oudere ervaren paren. Die laatste zijn meestal veel eerder terug uit de overwinteringsgebieden en hebben rond 20 mei al jongen die op uitvliegen staan.

Wat betekent dit voor de toekomst? Dat is moeilijk te zeggen. Als de jongen gepredeerd zijn kunnen de vogels besluiten volgend jaar een veiliger plekje te zoeken. Als het nest is verlaten door onervarenheid is het best mogelijk dat zij terugkeren en het het volgend jaar nogmaals proberen. Maar als het aantal Blauwe Reigers toeneemt, zijn er misschien geen oude nesten beschikbaar. Het is afwachten, de natuur zit vol verrassingen.....de eerste al direct op de terugweg: een bewoond ijsvogelnest!

Lepelaar bij zijn nest in de reigerkolonie van Offem

Eischaal van een Lepelaar onder het nest in Offem